

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

07 грудня 2017 року

м. Київ

РІШЕННЯ

№ 76

З метою звернення уваги державних органів та суспільства щодо неналежного виконання правоохоронними органами положень Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», Радою суддів України обговорено доповідь члена Ради суддів України Бахаєва І.М. щодо практичної реалізації положень зазначеного Закону.

Відповідно до положень статті 126 Закону «Про судоустрій і статус суддів», завданням суддівського самоврядування є захист професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів в Україні.

Суддівське самоврядування є однією з гарантій забезпечення незалежності суддів.

Діяльність органів суддівського самоврядування має сприяти створенню належних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів і суддів, гарантувати незалежність суду, забезпечувати захист суддів.

Згідно з чинним законодавством забезпечення питання правового захисту суддів та членів їх сімей входить до повноважень Ради суддів України. (пункт 2 частини восьмої статті 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»).

Принцип незалежності суддів та їх недоторканності є важливою гарантією самостійності судової влади та умовою судового захисту прав людини та основоположних свобод. Існування правової держави і правосуддя без дотримання цього принципу неможливе. У правовій системі України основне нормативне закріплення принципу незалежності і недоторканності суддів має місце у статтях 126, 129 Конституції України і конкретизується у статтях 6, 47, 48 Закону, законах України "Про Конституційний Суд України", "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" і в кодифікованих процесуальних документах. Норми, які містяться у цих нормативних актах, є імперативними і адресованими не тільки суддям, а й іншим особам.

У резолюції № 40/146 від 13 грудня 1985 року Генеральна Асамблея ООН запропонувала урядам дотримуватися Основних принципів і впроваджувати їх у національне законодавство та практику правозастосування. Вступивши до Ради Європи, Україна повинна виконати взяті на себе зобов'язання, визначені у висновку ПАРЕ № 190 (1997 р.). Одним з таких зобов'язань є забезпечення і дотримання принципу незалежності суддів. Разом з тим, положення міжнародно-правових документів не повинні слугувати підставою для зміни національного законодавства в бік зниження рівня вже досягнутих в окремих країнах гарантій незалежності суддів (п. 1.1 Європейської хартії про статус суддів).

Комітет міністрів Ради Європи у 1994 року схвалив Рекомендацію № R (94) 12 щодо незалежності, дієвості та ролі судді, а у 1998 року в Україні була оприлюднена Європейська Хартія про статус суддів, в якій задекларовано право людини на незалежний та неупереджений суд, визначено умови належного функціонування судової влади і загальні положення щодо: комплектування та початкової підготовки суддівського корпусу; призначення суддів на посаду і неможливості переведення; підвищення по службі та припинення перебування на посаді, винагороди за працю; соціального захисту, відповідальності судді за неналежне виконання своїх обов'язків при здійсненні правосуддя тощо.

Незалежність судді, як принцип правосуддя означає, що суддя вирішує всі питання у судовій справі та постановляє судові рішення в умовах, що виключають сторонній вплив та втручання в його законну діяльність з боку державних, виконавчих та інших органів, громадян. Згідно з постановою Пленуму ВСУ від 12 квітня 1996 року № 4 "Про застосування законодавства, що забезпечує незалежність суддів" під втручанням у діяльність по здійсненню правосуддя слід розуміти будь-який вплив на суддю (прохання, вказівку, вимогу, критику судді в засобах масової інформації до вирішення справи тощо) з боку будь-якої особи з метою схилити його до вчинення чи невчинення певних процесуальних дій або ухвалення бажаного судового рішення. При цьому немає значення, за допомогою яких засобів (обіцяння різних вигод, погрози тощо), в якій стадії процесу і в діяльність суду якої інстанції здійснюється втручання.

Відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод метою забезпечення незалежності судової влади є гарантування кожній особі основоположного права на розгляд справи справедливим судом тільки на законній підставі та без будь-якого стороннього впливу.

Незалежність судової влади є головною умовою забезпечення верховенства права, ефективного захисту прав і свобод людини та громадянина, юридичних осіб, інтересів суспільства й держави.

У 2005 році після винесення вироку було скоєно замах на рівненську суддю Аллу Бандуру: жінка отримала 12 ножових поранень і дивом залишилася жива.

Восени того ж року невідомі викрали голову одного з районних судів тієї ж Рівненської області Віктора Лопаського, вивезли його за місто, прив'язали до стовпа, жорстоко побили, машину спалили. Лопаський вижив. У березні 2006-го по вікнах його будинку стріляли. Після цього суддю п'ять років цілодобово охороняв "Грифон". Але коли на час відпустки охорону зняли, Лопаський при загадкових обставинах... потонув.

Взимку 2009 року під Києвом в лісі знайшли згорілу іномарку судді Вищого господарського суду України Михайла Михайлюка. У салоні перебувало обвуглене до невпізнання тіло. Експерти визнали, що Михайлюка спочатку вбили, а потім спалили в автомобілі. За версією ж слідства, це був суїцид, мотиви якого не з'ясовані дотепер.

У березні 2011 року в столиці було жорстоко вбито суддю Шевченківського районного суду м. Києва Сергія Зубкова.

У вересні того ж року тіло судді Київського апеляційного адміністративного суду Оксани Дурицької знайшли в затоці столичного масиву Оболонь. Її батько, також суддя, за кілька років до цього піддався розбійному нападу, став інвалідом і був змушений піти з роботи.

П'ять років тому було вбито суддю Фрунзенського районного суду м. Харкова Володимира Трофимова і трьох членів його родини. Обезголовлені тіла виявив старший син дружини судді від першого шлюбу.

У 2013 році Дніпровський районний суд Києва заарештував адвоката Віктора Смоля, якому інкримінувалося замах на суддю Шевченківського районного суду м. Києва під час обрання запобіжного заходу підзахисному.

Ці та інші надзвичайні події відбулися, коли безпеку суддів та судів забезпечував "Грифон". За даними ДСА України, за 2016-2017 роки на адресу керівників вищих органів системи правосуддя надійшло близько 300 звернень, автори яких вказували на грубі порушення в цій сфері, що, на їхню думку, призвело до втручання у здійснення правосуддя.

22 листопада 2017 року здійснено напад на суддю Жовтневого районного суду міста Полтави Ларису Гольник та її чоловіка Ігоря Гавриленка.

30 листопада 2017 року у Нікопольському міськрайонному суді Дніпропетровської області сталися вибухи під час слухання справи про вбивство. Батько одного з потерпілих підірвав дві гранати. Унаслідок цього сам чоловік загинув на місці. Пізніше в лікарні помер один із підсудних. Також дев'ять людей отримали поранення.

Зазначені факти призводять до дестабілізації діяльності судової влади, становлять загрозу утвердженню в Україні принципу верховенства права, підривають основи правопорядку в державі, завдають непоправної шкоди авторитету України на міжнародній арені.

Відповідно до статті 2 КПК України завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Рада суддів України наполягає на негайному запровадженні превентивних та захисних механізмів з метою недопущення аналогічних випадків у подальшому та ретельного об'єктивного розслідування всіх без винятку протиправних дій щодо життя та здоров'я суддів, працівників апарату судів та майна судів.

Суди є єдиними легітимними органами державної влади, на які покладено обов'язок здійснювати правосуддя в Україні. Ніщо не здатне замінити чи підмінити суд як найвищого арбітра у вирішенні суспільних конфліктів, останню правову інстанцію.

Як наголошується у Рекомендації CM/Res (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність і недоторканність суддів не є привілеєм суддівського корпусу, а встановлюється з метою забезпечення і дії принципу верховенства права та права осіб на справедливе правосуддя. Виконавча та законодавча влада повинні гарантувати незалежність суддів та утриматися від дій, які можуть підірвати незалежність судової влади або довіру суспільства до неї.

У висновку № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо стандартів незалежності судової влади та

незмінюваності суддів відзначається, що незалежність суддів є передумовою верховенства права та основоположною гарантією справедливого суду. На суддів покладається відповідальність за прийняття остаточного рішення у справах стосовно життя людини, свобод, прав, обов'язків та власності громадян.

У пункті 13 Рекомендацій CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки зазначено, що потрібно вжити всіх необхідних заходів для забезпечення поваги, захисту і сприяння незалежності та неупередженості суддів.

З метою вжиття заходів щодо відновлення довіри до судової влади, забезпечення правопорядку та створення належних умов для здійснення незалежного правосуддя на засадах верховенства права та законності, практичної реалізації положень Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», відповідно до статті 133 Закону України № 1402-VIII від 02.06.2016 «Про судоустрій і статус суддів», Положення про Раду суддів України, затвердженого X позачерговим з'їздом суддів України 16.09.2010 (у редакції, затвердженій рішенням XIV позачергового з'їзду суддів України 14.03.2017), Рада суддів України

В И Р І Ш И Л А:

1. Визнати практичну реалізацію положень Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» неналежною.

2. Звернутися до Генерального прокурора України Луценка Ю.В. щодо необхідності посилення нагляду за додержанням законів стосовно забезпечення державного захисту судів, суддів і працівників апарату судів, а також стосовно розгляду повідомлень суддів і судів про вчинення кримінальних правопорушень відповідно до вимог КПК України та прийняття невідкладних заходів щодо об'єктивного неупередженого розслідування проваджень у розумні строки за фактами вбивств та насильства стосовно суддів, членів їх сімей, близьких родичів та працівників апаратів судів, які перебувають у провадженні органів досудового слідства.

3. Звернутися до Міністра внутрішніх справ України Авакова А.Б. щодо необхідності неухильного виконання вимог закону про забезпечення громадського порядку в судах та охорони приміщень судів; захисту життя та здоров'я суддів, працівників апарату судів та учасників судового процесу.

**Голова
Ради суддів України**

В. Сімоненко